

Villkorlig Barndom

R.Fjellström

June 23-25, 2017

Svensk efterkrigstid, Stockholmsförort, Arbetarklass. Tid, rum och perspektiv. Författaren är född 1945, alltså 5 år äldre än mig. Fem år är en ganska stor skillnad när det gäller svensk efterkrigstid. Författaren är född i januari 1945 uppe i Boden, medan det andra världskriget fortfarande pågår. Den legendariska svenska välståndsutvecklingen skulle bestå drygt trettio år och med gediget Socialdemokratiskt styre och maktinnehav. Det förändrade Sverige grundligt, från ett bondesamhälle till ett industrisamhälle, med den rotlöshet det senare innebar. En inflyttning från landet in i storstaden med åtföljande bostadsbrist som skulle hålla i sig under större delen av den tiden. Gamla stadskärnor raserades runt om i landet. Slum och undermåliga bostäder skulle saneras bort och modernitetens ljus, med rationell varuproduktion och distribution, liksom hälsa och hygien skulle råda. Pojkar, speciellt i arbetarklassen döptes till namn som Roger, Benny, Billy, Kent och Steve (namn som jag som barn fann vedervärdiga, men först uppskattade när jag efter tonåren sattes i en anglo-saxisk miljö i vilka de naturligt hör hemma). Bilen gjorde sitt intrång på 50-talet, vilket innebar frihet men även vägar, som ofta skar rakt igenom städer. Denna utveckling som gjorde Sverige till ett internationellt föregångsland under många decennier, medförde även en förlust och en nostalgi. Själv född sommaren 1950, växte jag upp i ett läroverkshem (båda mina föräldrar var de första som tog studenten i sina respektive släkter) först i Bollnäs och sedan från 1955 i Motala. Först boende i hyreshus, sedan villa från och med 1961. Bilen, en svart PV, kom 1956 (det var min mamma som körde, hon var barnsligt road av det), TV'n kom strax innan jul 1958, Realskola 63-66, Nya gymnasiet 66-69, studier i Stockholm 69-71. Sedan bar det iväg västerut. Harvard, Columbia, och i en viss mening lämnade jag för alltid min barndoms Sverige, och har givetvis aldrig återfunnit det.

I denna utveckling är som sagt vad fem år en signifikant förskjutning. För den som var född 1945 kom tidens omvälvningar senare i livet, fem år senare. Det betydde att denne även kunde uppleva det äldre Sverige, det Sverige som funnits under 30-talet och övervintrat under kriget, men som senare snabbt skulle erodera bort. Mycket är således mig välkänt och identifierbart, annat är mig främmande, men ändå skönjbart. Man kan således inte undvika en jämförelse.

Författaren klagar över sitt dåliga minne och spanar mer eller mindre förgäves efter den barndom som en gång var. Samtal med äldre släktingar och gamla fotografier bevarade i kartonger och uppdykandes först efter föräldrars bortgång ger nycklar och associationer ur vilken en tid kan konstrueras fram, inte helt olikt den process som kallas arkeologisk.

I mitt fall är minnet klarare, jag har skarpa minnen från 3-årsåldern, kanske rentav vissa än tidigare. Detta anses vara en omöjlighet, att autentiska minnen från sådan tidig barndom kan inte komma ifråga, utan det rör sig om efterhandskonstruktioner. Men i så fall kan jag inte annat än fråga huruvida inte alla mina minnen är efterhandskonstruktioner, att det förflutna är endast en chimär, det har aldrig inträffat, och i den mån det har inträffat,

kan vi inte ha några direkta minnen av det. Som barn var jag mycket medveten om min existens, d.v.s. mitt medvetande, kan man låta bli att tänka undrade jag som mycket liten. Jag var mycket mån om att hålla reda på min så kallade episodiska erfarenhet, speciellt efter att jag vid årskiftet 56/57 blev för första gången medveten om årtal och därmed den stora historien, medan jag långt innan var mycket medveten om min ålder, och varje födelsedag innebar ett identitetsbyte. Att ge en någorlunda koherent och kronologisk redogörelse för mina barnaår, skulle inte utgöra någon större utmaning, i själva verket har jag så gjort en gång.

Författarens barndom är olycklig. Han ser tillbaka på den med bitterhet. Den framstår som trist, men framför allt torftig, och dess stora tragedi består i att aldrig ha blivit älskad. Hur vet man om man blivit älskad? Ja hur vet man om ens barndom har varit lycklig eller olycklig? Måste man inte göra en direkt jämförelse? Fysiskt går det ingen nöd på författaren som liten pojke, han svälter inte, han utsätts inte för misshandel. Visst han får stryk, och mer än vad han förtjänar, ty ingen förtjänar det. Men normala föräldrar har spärrar, det förmår inte misshandla sina barn, de kan ge dem stryk, vilket är förnedrande, men slagen är oftast symboliska. Åtminstone när jag talar jag ur min egen erfarenhet. Jag fick stryk av min pappa, det förväntades av pappor vid den tiden. Min pappa gjorde det ytterst motvilligt och jag har inget minne av att det gjorde ont, det var mer spännande att se honom upprörd, framför allt hade jag ingen rädsla för honom, eller för den fysiska bestraffningen, Men kanske jag inte är representativ, eller så förtränger jag allt. Att värja sig mot anklagelsen av förträngning är som bekant logiskt dödfött.

Nordbor är kyliga, åtminstone anses de så vara. Beröring, kramar, verbala kärleksförklaringar tillhör knappast kulturen. Att min pappa skulle ge uttryck för sådana hade jag funnit ytterst genant och tillgjort. Man skall inte göra för stor sak av denna brist. Men vad som upprör författaren egentligen är inte frånvaron av demonstrativ kärlek, utan avsaknaden av engagemang. Fadern framstår som mycket tråkig och frånvarande. Han gör en mycket blek figur i hela framställningen, tystlåten och närmast osynlig, i den mån han sysslar med något är det tips eller korsord. Men då och då, speciellt i slutet av berättelsen kan inte författaren undgå att uttrycka några erkännande ord, fadern framstår plötsligt med egenskaper som går stick i stäv mot den framtonade bilden. Han är ibland engagerad i sin son och hjälper eller åtminstone assisterar honom, och plötsligt visar han dolda talanger, som kvickhet och lekfullhet. Och alla dessa utflykter till landet, betyder inte detta något? Hela familjen tycks uppskatta att kampa. En människa är ett komplicerat väsen och passar aldrig helt in i ett förbestämt schema. Mamman däremot väcker ömmare känslor, i den mån hennes liv är trist, är det inte så mycket hennes fel som äktenskapets.

Min mamma var en vacker och tilldragande ung flicka, och med åldern blev hon knappast mindre attraktiv. Min pappa var motsatsen till en karlaktig, vek, finlemmad och försynt. Jag har många år senare fått reda på från elever på 50-talet i läroverket i Motala, hur de förundrades över att min pappa hade kunnat fånga en sådan kvinna. Han var inte talför och var definitivt inte en sällskapsmänniska, men han hade en underfundig humor, och som min mamma förklarade, kunde vara rolig utan att berätta roliga historier. Med andra ord han ståtade inte med lånta fjädrar. Som ungdom ville han bli konstnär, han växte upp i ett frireligiöst hem i Småland, med pappan folkskollärare i Skeppshult, och mamman hemmafru. Missionsförbundare. Min farmor var i detta avseende närmast

bigott, min farfar, än mera tystlåten än sin son, tog väl en mera distanserad vy. Min pappa brukade klaga på att hans föräldrar inte hade minsta ambition för honom, att arbeta på en cykelverkstad var gott nog, först i sena tonåren började han realskolan, och tog sedan studenten på Spyken nere i Lund när han var 22. Han tog avstånd från föräldrahemmets frireligiositet, och därmed även musiken som spelade en så stor roll i den familjen, och när jag som barn oroade mig för Yttersta Domen och komma till helvetet, avfärdade han detta som gammal vidskepelse. Konstambitionerna lade han på hyllan, även om konstintresset som sådant alltid var levande, och han förblev livet igenom en passionerad fotograf, som själv framkallade och förstörde sina bilder, en hobby som jag även tog efter. Han rökte inte, han drack inte, men inte av moraliska skäl, utan helt enkelt för att det inte passade hans temperament, ej heller svor han, det skulle ha varit oförenlig med hans smak. Han var en utpräglad intellektuell, som förutom konstintresset hade ett levande litteraturintresse, även om skolarbetet som matematik och fysiklärare upptog även större delen av hans fritid. Ja som engagerad läroverkslärare var han givetvis frånvarande. (Sådana läroverkslärare existerar inte längre) Hans intresse för oss två bröder väcktes egentligen först när vi blev äldre och kommunicerbara, När jag var liten var det min mamma och hennes släkt och bakgrund som lyste och upp i vuxen ålder ansåg jag att det var henne som jag stod närmast känslomässigt. Men i och med min pappas förtidiga död när han var 57, har ett ofrånkomligt inslag av idealisering medfört en balansering, och det är först i mogen ålder jag finner att jag kan till fullo uppskatta honom, och det intellektuella inflytande han utövade på mig, en intellektuell tradition som kan föras tillbaka på min farfar. För båda har jag sedan tidiga barnben hyst en ömhet, vilket kanske inte är det vanligaste eller naturligaste förhållandet till en fadersfigur.

Min mamma kom från en helt annorlunda miljö. Enligt norrländska förhållanden måste min morfar ha betraktats som storbonde. Han bedrev ett hemman med mycket skog i Brattfors utanför Nordmaling, med drängar och pigor, när min mamma och hennes syskon växte upp på 20-tal och 30-tal. Hans första fru hade dött i spanska sjukan strax efter giftermålet något som han aldrig kom över, utan bevarade ett stort porträtt av henne på väggen. Hans andra fru, min mormor, hade tjänat som piga, och det ansågs väl vara en mesallians. I denna släkt var karlar karlar och kvinnor kvinnor, de flesta starka original. Där röktes det och dracks och svors. Och begreppet den tyste norrlänningen kunde jag aldrig som ung förstå, det var ju mina norrländska släktingar som var utåtgående, inte mina präktiga småländska. Min pappa fann sig aldrig tillrätta där, att vara lärare var något som snarast sågs ner på. Lärare arbetade ju egentligen inte. I hemmet fanns knappast några böcker, bortsett från Nordsvensk hästavelsårsbok. Men min morfar och dennes bröder hade tydligen varit fascinerade av Jules Vernes böcker när de var små, men sedan fann han att alla böcker var likadana, Det kan således verka underligt att min mamma trots allt utvecklade ett bokligt intresse men exemplen därav är otaliga, som denna memoaressä illustrerar.

Författaren lär sig läsa och sluka böcker, ett förhållande som endast marginellt behandlas i essän, han sköter skolarbetet pliktstroget utan att vara direkt lysande som jag förstår. Detta är en viktig aspekt av barndomen tack vare vilken han kunde bryta sig ur den torftiga miljön. Men visst, det är inte detta boken handlar om.

Jag lärde mig läsa på egen hand innan jag började skolan, detta ansågs lite anmärk-

ningsvärt vid denna tid, och hur det gick till har jag ingen aning om, bara att jag plötsligt kunde läsa. Allt jag kan minnas är att jag upptäckte bokstavskombinationen IS, I och S, men det blir ju 'is'. Är det så lätt att läsa? Och sedan har jag inte slutat. Att lära sig räkna gick lika smärtfritt. Jag minns att jag hässjade hö uppe på gården i Brattfors. Min pappa upplyste mig om att trettio plus trettio är sextio, jag visste att tre plus tre är sex. Är det så enkelt tänkte jag, det hänger ju ihop, och sedan kunde jag även räkna. Skolan gick som en dans. Men jag var ju lärarbarn, och mina föräldrar satt väl och pluggade med mig hela dagarna. Detta retade mig oerhört, jag pluggade aldrig, ögnade knappast genom läxan. Men jag var t. ex. djupt intresserad av historia, och sög girigt upp allt som min lärare berättade. Och det han berättade var ju mycket intressant, och förstår jag nu i efterhand, ganska avancerat. Kanske jag var den ende i klassen som till fullo uppskattade det. Historia var mitt älsklingsämne under folkskolan. Jag minns hur jag oroade mig för att inte komma in på realskolan, som var den tidens vattendelare. Varför gjorde jag det, jag hade ju skolans, ja kanske rentav stans bästa betyg bland alla avgångsklasser? Det var givetvis ett utslag av självömkan, föranledd av en vag uppfattning om klasskillnader och en icke artikulerad skräck att falla av. Sedan blev det första pris i matematiktävlingen i gymnasiet, guld i Olympiaden i Moskva året därpå (det beryktade 1968) och därefter läste jag mer eller mindre in hela min fil.kand under de sista åren i gymnasiet så att jag kunde kvittera ut examen efter en termin. Så småningom bar det iväg till Harvard¹, och trots min modfällighet lyckades jag inom stipulerad tid skriva min avhandling, som ledde till en inledande tjänst vid Columbia Universitetet. Med andra ord den spikraka karriären, som en tid också innefattade ett äktenskap med en amerikanska, en Harvardutbildad patolog. Men amerikan ville jag inte bli, detta innebar skilsmässa och så småningom efter Columbia, ett återvändande till Sverige för ett tillfälligt stipendiat ute på Institut Mittag-Leffler. Så där står jag på randen till trettio, en obskyr individ med ett litet stipendium att nödtorftigt leva på. Kanske lite anti-klimaktiskt.

Och författaren. Han är kulturskribent på DN, tillhör därmed den svenska kultureliten, läst och sedd, ett namn, trots denna torftiga uppväxt över vilken han ondgör sig, Så kan man se det om man nu anlägger det perspektivet. Men den personliga karriären är ganska ointressant, eftersom den är så opersonlig och utbytbar. Nåja, tio år senare, efter familjebildning och ytterligare utlandsvistelser, får jag en professur, på den tiden dessa vanns i 'ädel tävlan' och inte bara var en befordran. Med dagens situation hade jag knappast bemödat mig att flytta till Göteborg för den skull. Lika lite som jag ville bli amerikan, har jag velat bli göteborgare. Snart har trettio år gått. Var det jag vad jag innerst inne ville? Mina barnadrömmar om att bli författare, något som alla barn som läser mycket drömmer om, de har aldrig riktigt övergetts, vilket säkert skadat min matematiska verksamhet. Jag var över femtio innan jag dristade mig att skriva en kulturartikel. En artikel om en biografi över Russell, och som slogs upp stort på ett mittenuppslag, och över

¹ Min pappa motsatte sig det. Harvard var en skola för snobbar ansåg han och föreslog Berkeley som ett bättre alternativ. Jag fruktade att i Berkeley skulle jag försvinna i mängden av doktorander och jag hyste inga romantiska uppfattningar om livet i Kalifornien. Boston däremot förefall mig mera europeiskt och sympatiskt. I efterhand får jag nog tillskriva mig en bättre intuition. Men som sagt det är lätt att vara efterklok, jag känner till de fördelar det senare alternativet kom att innebära, inte de fördelar det förra skulle ha kunnat innebära. Frågan kan således aldrig besvaras.

vilken jag var barnsligt stolt.

Men efter denna digression låt oss återgå till barndomen, eller snarare puberteten. Barndomsskildringar är sällan så intressanta som pubertetsskildringar. De är för söta, och om inte detta, helt förfärliga; men puberteten är intressant, och dels brukar den alltid innefatta pikanta detaljer, och oftast något som de flesta kan identifiera med, Kan det rentav vara så att alla i puberteten, pace Tolstoj, är olyckliga på samma sätt? Detta återstår att undersöka.

En pubertet är svår, så skall den vara, ty man skall omformas. Den innebär existentiella kriser, man blir smärtsamt medveten om än det ena än det andra. Den barnliga oskulden försvinner och man blir också känsligare, mera empatisk, barn är sällan änglar bortsett från till utseendet. I mitt fall var upphängningen på självmordet som inledde det hela. Detta måste förstås i sitt riktiga sammanhang. Jag minns som barn att om jag tänkte 'jävla Gud' så skulle jag förpassas till helvetet. Efter den tanken kunde jag givetvis inte hindra att den tanke som var dess föremål även den blev explicit. Jag var förundrad över att jag trots allt tänkte den, som att trycka på den förbjudna knappen som leder till kärnvapenkrig och ömsesidig utplåning. Men sedan tänkte jag inte mer på det, jag var fortfarande barn och i väsentligen sund till själ och kropp och tog det med en axelryckning. Sedan när jag var elva gjorde jag om 'experimentet' men nu led jag alla kval, övertygad som jag var av helvetets alla fasor². På den tiden trodde jag, som redan antytts på den Yttersta Domen, och var övertygad om att jag skulle fördömas, precis som om när man oroar sig för en sjukdom kan vara övertygad om att lida av den. Jag minns hur jag brukade vakna upp på ljusa sommarmorgnarna med hjärtat i halsen. Har den sista dagen infallit och jag kommer att stå inför Gud och fördömmas? Till min stora lättnad visade sig farhågan vara obefogad och jag kunde slappna av till nästa morgon. Men trodde jag verkligen innerst inne på det? Jag var sedan unga barnsben väl förtrogen med astronomin och världsalltet vilket skulle omöjliggöra en bokstavlig tolkning av Yttersta Domen. Men människan kan hålla det motstridiga i tanken, i motsats till matematikens obönhörliga krav på konsistens. Tror människor innerst inne att de kommer att dö så småningom? På det ytliga planet givetvis ja, men i själens innersta vrå? Kommer inte döden att komma som en total överraskning, något som drabbar andra aldrig en själv. Ja i en viss mening kan den inte drabba en själv, ty där döden är, är inte du, och där du är, är inte döden, som antikens vise upplyser oss tröstande om. Att föreställa sig såsom död är en tanke som endast kan formellt fattas inte innebördsmässigt. Det är i själva verket en logisk orimlighet. Wittgenstein påpekar det banala att ens död inte ingår i ens självbiografi.

Första gången jag hörde talas om självmord var när mina föräldrar talade om någon som hade skjutit sig. Jag fann tanken absurd, hur kunde man vara så dum, och i mitt sinne framträdde en man i mexikansk cowboyhatt i en grotta. Först långt senare förstod jag att de nog måste ha spekulerat om Hitler, om vilken jag var lyckligt okunnig om. Senare under kristendomsundervisningen i folkskolan fick jag höra att självmord var likställt

² Man kan om man vill likna det hela med Cantors diagonalprincip i logiken. Detta att göra det förbjudna, att manifesteras den fria viljan. Precis som att göra en tidsresa och mörda sin mor som barn. Inte av sadism eller hämndbegär utan av rent okynne, ty att fullborda denna gärning innebär även att gärningen blir omöjlig ty som konsekvens gör det gärningsmannens existens omöjlig. Med andra ord ett rent intellektuellt okynne, men med detta okynne lurar man Gud.

med mord (ja i vissa kulturer straffas försök med döden!) vilket jag fann helt absurt. Senare började min attityd långsamt förändras och när jag var en elva tolv år fann jag att ett självmordsförsök nog skulle klassas som ett mordförsök och därmed leda till evig förbannelse. Kunde det vara så att jag hade gjort självmordsförsök utan att kanske ens veta om det? Tänk om jag hade den flytande tanken att nu skall jag ta kål på mig själv och om jag dessutom skulle göra en första ansats att sätta den i verket. Som när jag cyklade på vägen och vinglade till en aning mot trafiken? Ett klart självmordsförsök och jag blev förtvivlad. Jag greps av ångest och fruktan och grät vid min förbryllade mamma sida.

Jag skulle fylla tretton den sommaren och gick de sista månaderna i min sista terminen i folkskolan och läraren upptäckte att något var inte helt rätt. Skolresultaten dalade en aning, vilket i praktiken betydde att jag i tillägg till mitt A i matematik inte fick ett A i historia som slutbetyg. Under sommaren tog vi vår första biltur till kontinenten. Mina föräldrar hade de två tidigare somrarna varit upptagna med ferieskola för att finansiera husköpet, och dess förinnan hade de två tidiga somrarna ägnats åt min mammas studier för att komplettera sina betyg nere i Lund i fysik. Färden gick med vår gamla PV från 1956 genom Jylland ner till Tyskland och i München togs bilen på tåget tillbaka till Puttgarden ty den sommaren hade den numera så välkända Flygfågellinjen öppnats mellan Rödbby och Puttgarden. Jag hade hela i mitt liv drömt om att komma utomlands, att se detta som jag bara läst om, men allt var som i en dimma, skräcken hade övergått i ett tillstånd av svärmod. Och jag trodde på fullt allvar att jag var den olyckligaste individen att alla andra hade en inneboende lycka som förmenades mig. Den hösten började jag realskolan, bytte Norra skolan mot Läroverket bokstavligen endast ett kvarter längre bort, på andra sidan Storgatan och de två bensinmackarna, men det var en avgrund mellan dem, jag kunde lika gärna ha korsat en Atlant. Här i Läroverket undervisade mina bägge föräldrar så min status som lärarbarn som tidigare hade varit ganska abstrakt fick nu en betydligt konkretare innebörd. Detta byte innebar en kraftig distraktion, nu mötte jag andra 'Bäst i klassare' från andra folkskolar i regionen, och att vara duktig i skolan var inte längre en black om foten. Så total var mitt avståndstagande från min tidigare skoltid, och jag menar därmed dess sociala aspekt, att jag knappast var medveten om att ett drygt halvduzin flickor från min gamla klass följde med till den nya, de var totalt osynliga för mig (när dessa dyker upp i minnet är det alltid från folkskoletiden aldrig från realskoletiden, fastän en av dem var en flicka som jag under hela min folkskoletide hade en 'crush on'). Jag hade ett återfall i svärmod senare under hösten, men upptäckte att detta hade ändrat karaktär från att vara hysteriskt antog det en djupare existentiell innebörd, det var som känslolivet hade blivit både mörkare och djupare liksom förmågan till empati. Jag var helt enkelt inte längre barn. Året 1963 framstår fortfarande i mitt minne som mitt olyckligaste år, jag ryser fortfarande när jag träffar på årtalet. 1964 utgjorde en ljuspunkt, 1965 ett återfall. 1966 började bra, jag minns speciellt hur gott den nya engelskaboken luktade som vi skulle ha sista terminen i realskolan, men under sommaren under filosofiska funderingar insåg jag att sinnevärlden kunde vara en illusion och från detta till att sluta att den inte existerade och att endast det egna jaget hade existens var det inte långt. Jag skrämdes djupt av denna insikt, hela världen blev överklig, alla människor var bara foster i min egen fantasi. Det hela ingav en känsla av total ensamhet utestängd som jag var från min egen fantasivärlds existens. Jag insåg med en viss förtröstan att kanske jag bara var på väg att

bli galen och det mina logiska funderingar lett mig till helt enkelt inte var sant. Samtidigt började jag inse att kanske det hela endast var ett symptom på något så banalt som min ensamhet och isolering från mina jämnåriga. Den hösten började jag det nya gymnasiet. Tre år är en lång tid under ungdomen. Mycket hade hänt sedan jag slutade folkskolan. Jag var inte längre barn utan en ung vuxen och inte bara med ett rikare känsloliv utan även intellektuellt mer utvecklad, jag hade upptäckt matematiken för första gången, fått ett djupare intresse för omvärlden, lärt mig engelska och börjat kunna läsa dess litteratur mer eller mindre obehindrat. Hösten 1967 läste jag en artikel i Veckojournalen om Outsiders och Insiders, och igenkände mig som den typiske Outsidern, vilket bedrövade mig djupt. Hur hade jag inte önskat att vara en normal medelmåttig individ en bland alla andra. Jag minns hur jag hösten 1965 hade sträckt gamla nummer av Det Bästa, och fascinerats av den enkla optimistiska livsfilosofi som utmärkte den och önskat att även jag var en del av denna glada obekymrade tillvaro som tycktes mig endast kunna till fullo upplevas i USA. Denna flirt med den 'banala' verkligheten ebbade dock så småningom ut (men kanske inte helt) speciellt när jag kom i kontakt med andra 'outsiders' efter att jag lämnat gymnasiet. Jag minns hur jag under filosofiekvationerna kom i kontakt med Hume och hans 'bundle of perceptions' och fann i detta, kanske inte helt korrekt, en bekräftelse på min egen skepticism ett eller två år tidigare. Hume, blev sedan en favorit, och detta spontana intryck har hållit sig livet ut. Men kanske störst intryck gjorde Bertrand Russell som jag måste ha träffat på relativt tidigt, jag vet inte hur. Denne skrev att sedan han var femton hade han insett att han inte var världens centrum, och efter detta hade han inte längre varit olycklig. Detta ingav hopp. Ja Russell blev en förebild och någon med vilken jag kunde identifiera mig med. Hade Russell inte skrivit att det var matematiken som räddade honom undan självmordet? Precis som mig? Men skall jag vara ärlig var det aldrig en fråga om allvarliga självmordstankar, snarare var dessa av hypokondrisk natur, var jag en självmördare? Hyste jag självmordstankar? Var jag av ödet bestämd att begå självmord?

Ja denna hypokondriska benägenhet får mig att identifiera mig med författarens egen hypokondri, som visserligen tog sig annorlunda uttryck, men grunden tycks ha varit mycket snarlik. Vidare hade jag, liksom författaren, mycket romantiska uppfattningar om flickor under denna tid, förälskelser med verkliga, eller ännu bättre helt påhittade flickor, framkallades i fantasin med en sådan livlighet att det givetvis överträffade vad jag senare i livet skulle erfaras. Men i motsats till författaren stannade det vid detta stadium, det blev aldrig någon 'hands-on experience' för att sträcka sig efter en lättfunnen klyscha. Därtill var jag inte bara alltför blyg och försagd, men framför allt för isolerad. Jag var aldrig inbjuden till partyn, den ungdomskultur som florerade vid den tiden var jag utestängd från. Kanske det mest handfasta tecknet på min isolering var min oförmåga att inte bara engageras av populärmusiken (som jag alltid föraktat) utan även av de, inte minst av den sentida Nobelkommitteen uppskattade musikaliska uttrycken för existensiell ångest. Vad kunde jag tala med flickor om? Var kunde jag finna en öppning? Knappast inom matematiken. Författarens sexuella erfarenheter inträffar redan i tonåren, det som tycks vara det normala. En av dessa leder till oplanerad graviditet, och trots den förhärskande tidsandan blir det inte till abort. De som inte gör abort får sällan tillfällen till att ångra underlåtenheten, ty normalt leder det till ett älskat barn, som i författarens fall; och vem skulle då kunna ångra dess existens, även om den var tillfälligt förenat med allvarliga

olägenheter? Mina egna erfarenheter skulle få dröja tills jag blev doktorand vid Harvard två år efter gymnasiet. Då var jag i ett annat land och i en helt annan existens, ja rentav, om man hårdrar det, i en överklig fantasivärld, och hade förmånen att helt definiera om mig och förkasta min barndom och ungdom som så mycket ballast. Även om denna efter några år skulle komma ifatt. Vem vill leva i en fantasivärld? De gamla olyckliga minnena antog en nostalgisk karaktär, och att de i sin tur även utgjorde fantasifoster var jag nog inte helt klar över annat än intellektuellt, och i slutet av 70-talet bröt jag mig opp när jag väl hade acklimatiserat mig. Men detta är en annan historia, som jag dock aldrig har ångrat. Vem vill bli amerikan? Det kan ju alla bli!

June 25, August 29, September 4, 2017 **Ulf Persson:** *Prof.em, Chalmers U.of Tech., Göteborg Sweden*
ulfp@chalmers.se